

12. Függelék

További útmutatás a bölcs használat elméletének megvalósításához

(5.6 melléklet)

Bevezetés

Az 1971-es Ramsari Egyezmény 3.1 Cikkelye úgy rendelkezik, hogy a Szerződő Felek „tervezésüket úgy alakítják ki és hajtják végre, hogy az támogassa a Jegyzékbe foglalt vizes területek megóvását, s lehetőség szerint a területükön lévő vizes területek bölcs használatát”.

Az Egyezmény első éveiben nehéznek bizonyult a bölcs használatról szóló rendelkezés alkalmazása. A legnagyobb figyelem a területek Ramsari Jegyzékbe való jelölésére összpontosult, a globális prioritásokkal összhangban, a nemzetközi jelentőségű területek megóvásának biztosítása érdekében. Később, midőn az egész világon felismerték a természetvédelem és a fejlődés integrálásának alapvető szükségességét, a Ramsari Egyezmény Szerződő Felei a bölcs használatot az Egyezmény működésének központi kérdésévé tették.

A bölcs használat elméletét a Szerződő Felek Konferenciájának 3., a kanadai Reginában, 1987-ben tartott találkozója határozta meg (3.1 Ajánlás), mint „a vizes területeknek az emberiség számára előnyös, fenntartható használatát, oly módon, mely harmonizál az ökoszisztéma természeti elemeinek fenntartásával”.

A Szerződő Felek 3. Konferenciája határozott arról is, hogy létrehoz egy, a kritériumokkal és bölcs használatlal foglalkozó munkacsoportot (3.1 Ajánlás), amelyet, többek között, megbíz a bölcs használat elméletének megvalósítására irányuló irányelv-tervezet kidolgozásával. Ezen irányelveket a Szerződő Felek 4. Konferenciájának, a svájci Montreux-ban, 1990-ben tartott Konferenciája fogadta el (4.10 Ajánlás).

Az irányelvek elfogadásán felül, a Szerződő Felek felkérték a Bölcs Használat Munkacsoportot további feladatok elvégzésére, ideértve „az irányelvek továbbfejlesztésének és finomításának elősegítését, hogy alkalmazhatók legyenek különféle vizes terület típusok, régiók, erőforrások és használatok esetében...”

1990-ben, a Ramsari Egyezmény kezdeményezett egy, a vizes területek bölcs használatával foglalkozó három éves projektet, amelyet a holland kormány finanszírozott. A montreux-i ülés felkérte a bölcs használat munkacsoportot, hogy irányítsa eme projekt végrehajtását, amely esettanulmányok sorát tartalmazta demonstrálandó a bölcs használat elméletének alkalmazását különböző ökológiai és társadalmi-gazdasági feltételek mellett szerte a világon.

Az elkészült esettanulmányokból néhány alapvető következtetést lehet levonni:

- 1) A vizes területek vesztesének legfőbb okai társadalmi és gazdasági tényezőkből erednek, így a bölcs használatra irányuló programoknak is ezen tényezőkre kell összpontosítaniuk.
- 2) Különleges figyelmet kell szentelni a helyi lakosságnak, akik elsőként szereznek előnyöket a vizes területek jobb kezeléséből. Különösen el kell ismerni azon értékeket, amelyeket a helyi lakosság tehet hozzá a bölcs használat minden aspektusához.
- 3) Bár lehetséges, hogy a vizes területek megóvásának nemzeti szintű koordinációjáért egy intézmény felelős, más állami és magánintézmények azonban olyan szakértelemmel rendelkezhetnek, amely jelentőséggel bír a vizes területek hosszútávú hatékony kezelése szempontjából. A bölcs használatra irányuló programoknak arra kell törekedniük, hogy bevonják ezeket az intézményeket, és ha szükséges rajtuk keresztül dolgozzanak.
- 4) Speciális helyi projektek gyakran rámutathatnak a általánosabb intézményi követelmények szükségességére, a vizes területek bölcs használata tekintetében.
- 5) Ahol a vizes területek egy szélesebb tengerparti zóna vagy vízgyűjtő szerves részét képezik, a bölcs használatnak tekintetbe kell vennie a környező tengerparti zóna vagy vízgyűjtő problémáit is.
- 6) Bár a vizes terület rendszerek ökológiai korlátainak átfogó megértésére kell törekedni, a vizes területekre hatást gyakorló tevékenységeket az „elővigyázatossági elv”-nek kell vezérelnie, amennyiben ilyen átfogó ismeret nem áll rendelkezésre. Más szavakkal, ha bizonyos tevékenység hatását nem kellőképpen ismerik, akkor ezen tevékenységeket meg kell tiltani még akkor is, ha nem áll elegendő bizonyíték rendelkezésre annak bizonyításához, hogy a tevékenységek és a vizes területen bekövetkezett leromlás között közvetlen kapcsolat van.

Az esettanulmányok tanulságait és a bölcs használat munkacsoport további elemzéseit szemelőtt tartva további iránymutatás javasolt a Ramsari Egyezmény Szerződő Felei számára, az Egyezmény bölcs használatra vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását illetően. Ezt az iránymutatást a természetvédelemre vonatkozó más nemzeti és nemzetközi kötelezettségek – ideértve a biológiai sokféleség megóvását, az éghajlatváltozást és a szennyezést csökkentő intézkedéseket, ahogy ezeket az ENSZ Környezeti és Fejlesztési Konferenciája (UNCED, RIO, 1992) és a nemzetközi fórumok elfogadták – figyelembevételével kell alkalmazni.

A vizes területek megóvása és bölcs használata szempontjából különleges jelentőséggel bír az 1992-es, Biológiai sokféleségről szóló egyezmény, és az ezen egyezmény által előírt nemzeti biológiai sokféleséggel foglalkozó stratégiák, intézkedési tervek és programok kidolgozása előnyös lehetőséget biztosít a vizes területek megóvásának és bölcs használatának szélesebb körű bevonására.

Az iránymutatás következő pontjai a bölcs használat koncepció alkalmazásának főbb elemeire irányulnak. Céljuk az, hogy erősítsék a bölcs használati útmutatót, annak ré-

vén, hogy további segítséget nyújtanak a Ramsari Egyezmény alkalmazásáért felelős tisztviselőknek. Ahogy a bölcs használat elmélete kulcsfontosságú az Egyezmény minden aspektusa szempontjából, úgy ezen iránymutatás is lényeges az egyezmény némely kötelezettségéhez – ideértve a nemzetközi együttműködést, a rezervátumok kialakítását és a jegyzékbe vett területek megóvását – kapcsolódó tevékenység szempontjából.

Kushiroban, az 5.5 Határozat által létrehívott Tudományos és Technikai Tanácsadó Testület feladatai közé tartozik „a bölcs használatra vonatkozó további iránymutatás alkalmazásának értékelése”.

I. Nemzetközi terület politikák kialakítása

I. 1 Intézményi és szervezeti rendelkezések

- 1) A bölcs használatra vonatkozó irányelvek legfontosabb üzenete az, hogy a vizes területek bölcs használata megkövetel egy összehangolt megközelítést nemzeti szinten; ez szükségessé teszi a tervezést, amelyet a vizes területekkel foglalkozó, természetvédelmi vagy szélesebb körű politikák (környezetvédelem, vízügyi törvények alkalmazása, erőforrás tervezés) keretében valósítanak meg; intézményi és közigazgatási rendelkezéseket kell végrehajtani.

A vizes területekkel foglalkozó nemzeti politikák kidolgozását azonban a következők akadályozhatják:

- azon intézményi mechanizmusok hiánya, melyek ösztönöznék a társadalom állami és magánszféráinak a részvételét regionális vagy helyi, illetve nemzeti szinten;
- az állami intézmények közötti koordináció elégtelensége;
- olyan politikák, amelyek hátráltatják a természetvédelmet és a bölcs használatra irányuló célkitűzéseket;
- nem megfelelő politika-kutatási programok; és
- a szomszédos országok együttműködésének hiánya a közös vizes területek vagy vizes területen élő fajok kezelésének terén.

- 2) **Az országok számos, különféle módon küzdhetik le** ezeket az akadályokat.

Néhány példa erre:

- Nemzetközi szinten, az országok létrehozhatnak közös vízügyi bizottságokat vagy koordinációs tanácsokat annak elkerülésére, hogy az egyik országban végzett tevékenység a másik ország vizes területeire káros hatást gyakoroljon és biztosítandó, hogy a vízminőséget és mennyiséget olyan módon tartják fenn, amely megőrzi a vizes területek funkcionális értékeit. Ezenfelül, azon országok, amelyek a vizes területektől függő vándorló fajoknak adnak otthont, létrehozhatnak koordinált természetvédelmi programokat ezen fajok megóvására és közös irányelveket dolgozhatnak ki a természetvédelem és a

vizes területek bölcs használata területén működő fejlesztési segélyalapok számára.

- Nemzeti szinten, az országok létrehozhatnak tárcaközi tanácsokat vagy bizottságokat, nemzeti vizes terület bizottságokat vagy más testületeket, hogy ezek irányítsák a vizes területek kezelésére vonatkozó koordinációt és együttműködést. Ezen testületekben széles képviselettel kell bírniuk (a vízgyűjtő megközelítés alapján) azon hatóságoknak, melyek a vizes területekkel kapcsolatos felelősséggel rendelkeznek és tartalmazhatnak olyan kormányzati szervezeteket, amelyek a környezetvédelemmel, természetvédelemmel, mezőgazdasággal, erdőgazdasággal, vízüggyel, vadászattal, halászáttal, hajózással, idegenforgalommal, bányászattal, iparral, egészségüggyel, fejlesztési segítségnyújtással és más idevágó kérdéssel foglalkoznak; be kell vonniuk érdekelt, természetvédelemmel foglalkozó kormányzati és nem-kormányzati szervezeteket is.
- Helyi szinten, az országok kialakíthatnak olyan eljárásokat, amelyek biztosítják, hogy a helyi lakosságot bevonják a vizes területekkel kapcsolatos döntéshozatali folyamatba és a helyi lakosságot kellőképpen tájékoztatják a tervezett tevékenységekről, hogy biztosítsák ezáltal is érdemi részvételüket ebben a döntéshozatali folyamatban.

Munkacsoportok vagy tanácsadó bizottságok létrehozására van szükség, amelyekben képviselve vannak a felhasználók, NGO-k és a helyi önkormányzatok.

I. 2 Politika/Törvények és más megfelelő intézkedések

A kormányok használhatnak több olyan eszközt, mint például a jogi eszközök, amelyek elősegítik a politikát; öt különböző mechanizmusra van szükség a bölcs használat gyakorlati megvalósításához:

- 1) A meglévő törvények időszakos áttekintése annak biztosítására, hogy ezek általánosságban összhangban legyenek a bölcs használatra vonatkozó kötelezettségekkel, s ezen törvények módosítása amennyiben ez szükséges; ez vonatkozik a vizes terület engedélyezett rombolásával foglalkozó konkrét törvényekre vagy azokra, amelyek adókedvezmények és támogatások révén ösztönzik ezt a rombolást.
- 2) A vizes területekkel foglalkozó általános törvényeknek a következőket kell fontolóra venni:
  - a vizes területek besorolását a földhasználati tervek azon kategóriáiba, amelyek a legnagyobb fokú védelmet élvezik;
  - egy engedélyezési rendszer bevezetését a vizes területekre hatást gyakorló tevékenységekre; Ennek tartalmaznia kell egy küszöbértéket, amely alatt nincs szükség engedélyre, valamint egy általános mentességet olyan tevékenységekkel kapcsolatban, amelyek természetükből adódóan megfelelnek minden minősítési követelménynek;
  - környezeti hatásvizsgálat elvégzését annak eldöntésére, hogy a tervezett projekt megfelel-e a bölcs használat általános követelményeinek és az érin-

tett vizes terület ökológiai jellegének megőrzése követelménynek. A környezeti hatásvizsgálat tartalmára vonatkozó sajátos szabályokra van szükség annak biztosítására, hogy a vizes területekhez speciálisan kapcsolódó egyetlen tényezőt sem tévesztenek szem elől. A különálló projektek összeadódó hatását szintén figyelembe kell venni.

Környezeti hatásvizsgálatot kell készíteni nemcsak azon tevékenységek és projektek esetén, amelyek az érintett vizes területeken zajlanának, hanem azok esetén is, amelyek kívül esnek ezeken a területeken, de jelentős hatást gyakorolhatnak a vizes területekre. A környezetvédelmi hatásvizsgálatnak ki kell terjednie a javasolt tevékenységek, projektek, tervek és programok hosszútávú hatásaira, ugyanúgy mint a vízrendszer összes komponense közötti kölcsönhatásokra a vízgyűjtő szintjén.

- a jóváhagyott tevékenységek hatásainak monitoringját és elfogulatlan környezeti felülvizsgálatát el kell végezni, amikor ezen tevékenységek befejeződnek;
  - az érintett kormányzati szervezetek, a földtulajdonosok és földhasználók közötti kezelési megállapodásrendszer bevezetését annak biztosítására, hogy az utóbbi pozitív kezelési intézkedéseket hajt végre, amikor ezt az ökoszisztéma fenntartása megköveteli;
  - pénzügyi ösztönzők biztosítását, ideértve adókat és támogatásokat, olyan tevékenységek ösztönzésére, amelyek összhangban vannak a vizes területek fenntartásával és elsősegítik megővésüket, illetve hozzájárulnak ehhez. Az adókedvezmények nem szabad megengedjenek olyan tevékenységeket, melyek káros hatással vannak a vizes területekre;
  - arra való kötelezettséget, hogy tartózkodnak gyorsan terjedő idegen fajok betelepítésétől, és megelőző intézkedéseket tesznek a véletlen elterjesztés kockázatának minimalizálására; ezt a célt szolgáló, már létező irányelveket figyelembe kell venni;
  - arra való kötelezettséget, hogy megtesznek minden lehetséges erőfeszítést azon honosított vagy áttelepített fajok felszámolására, amelyek jelentős ökológiai zavarokat kelthetnek a vízrendszerekben, és ezen felül lehetőséget biztosítanak a polgárok kártérítési követelésére azokkal szemben, akik felelősek a jogtalan betelepítésért; és
  - fellebezési jogot a magánszervezetek számára a kormányservek azon döntései ellen, amelyek a törvény által lefektetett kötelezettségekkel ütköznek.
- 3) A különleges vizes területek megővására és bölcs használatára vonatkozó jogszabályok (pl. ramsari területek, ökológiailag érzékeny területek, a biológiai sokféleség magas fokával rendelkező területek, endemikus fajokkal bíró területek, rezervátumok vizes területeken)

Az ilyen jogszabályok általában a nagykiterjedésű vizes területekre kell, hogy vonatkozzanak, ahol a területek megővásával összhangban lévő emberi tevékenysé-

geket, a helyi lakosság érdekében fenn kell tartani, valamint ezeket ösztönözni és fejleszteni kell. Az ilyen jogszabályok kiegészítik az előző bekezdésben az általánosan vett vizes területek vonatkozásában lefektetett rendelkezéseket. Ezeknek figyelembe kell venniük a következő pontokat:

- a nagykiterjedésű vizes területek különleges jogi státuszának megállapítását, mely lehetővé teszi minden potenciálisan károsító tevékenység, ideértve a mezőgazdaságot, erdőgazdálkodást, idegenforgalmat, halászatot, vadászatot és az akvakulturát, szabályozását;
- ezen vizes területeknek különálló zónákra való felosztását, melyek esetében egyedi szabályozás vonatkozik a zónák minden típusára; ezen szabályozásokat úgy határozzák meg, hogy biztosítsák, hogy az érintett terület teherbíróképességét nem haladják meg egyetlen engedélyezett tevékenység esetében sem;
- hagyományos és más ökológiailag kedvező és fenntartható tevékenységek elősegítését ezen területeken, ösztönzés és tanácsadás révén;
- minden területen egy jogi támogatottságot élvező kezelési rendszer létesítését, és egy olyan kezelési testület létrehozását, amely a végrehajtást felügyeli és biztosítja, hogy a szabályokat betartják;
- a területen vagy ehhez közel élő lakosság összekötését a terület kezelőivel megfelelő képviselő révén; a tudományos intézetek és a természetvédelmi NGO-k összekapcsolását a kezelőkkel legalább tanácsadói minőségben;
- speciális környezeti hatásvizsgálati szabályok alkalmazását ezen területeken, tekintettel ezek sajátos környezeti érzékenységre; és
- környezeti hatásvizsgálat, vagy az értékelés más formáinak elvégzését a területre feltehetően káros hatást gyakorló tevékenységek esetében. Az ilyen tevékenységeket csak akkor hagyhatják jóvá, mikor az értékelés már igazolta, hogy a terület nem fog jelentős károsodást elszenvedni.

4) A kormányzati hivatalok közötti hatáskörök felosztásának felülvizsgálata.

Ezen kérdés, amely érinti mind a területi, mind a funkcionális témákat, gyakran jelentős mértékben akadályozza a vizes területek integrált kezelését, mivel ezt egy egész vízgyűjtőre kiterjedő megközelítésre kellene alapozni.

El kell végezni a kezelést megfelelő szinten (pl. egész vízgyűjtőre kiterjedő kezelés) akadályozó jogi és közigazgatási előírások áttekintését abból a célból, hogy a hatásköri problémákra megfelelő megoldásokat dolgozzanak ki. Különleges figyelmet kell fordítani arra, hogy a tengerparti vizes területeket egységes egészségnyit kezeljék, tekintet nélkül a föld és tenger közötti szokásos hatásköri felosztásokra.

5) A két vagy több ország közös vízrendszereire vonatkozó együttműködési intézkedések kifejlesztése a bölcs használat megvalósításának érdekében.

Ennek maga után kell vonnia az ilyen rendszerek megóvásával, kezelésével és bölcs használatával foglalkozó megállapodások megkötését, ahogy ezt az Egyezmény 5. cikkelye előírja. Amennyiben helyénvaló, a jelen útmutatás elemeit fel kell használni ezen megállapodások kidolgozásakor. Továbbá, ezen intézkedésekre a többi meglévő szerződéssel – mint *A határokat átszelő vízfolyásokkal és nemzetközi tavakkal foglalkozó 1992-es helsinki egyezmény*, *A vadon élő állatok vándorló fajainak megóvásáról foglalkozó 1979-es bonni egyezmény* és *a környezeti hatásvizsgálattal a határokat átszelő értelemben foglalkozó 1991-es espoo-i egyezmény* – összhangban vagy ezek révén kell törekedni.

II. A vizes területekre és értékeikre vonatkozó ismeretek

A vizes területek kezeléséhez megfelelően kell ismerni ezek működését. A vizes területek bölcs használatának elősegítéséhez és alkalmazásához felmérési, kutatási, monitorozási és képzési tevékenységeket kell folytatni.

A vizes területek értékeit sokkal erőteljesebben kell propagálni oktatási programokban és a nyilvánosság felé. Különös figyelmet kell szentelni a fogadóközönség megcélzására, figyelembe véve földrajzi, gazdasági és politikai megfontolásokat. Különféle mechanizmusokat kell használni minden egyes célcsoport megközelítéséhez. Néhány ország már jelentős tapasztalatokra tett szert a bölcs használat elméletének alkalmazása terén. Fontos információforrásként szolgálhatnak a Ramsari Egyezmény Irodája által kiadott, bölcs használatról foglalkozó esettanulmányok. Az Irodát, a partnerei segítségével, a bölcs használat végrehajtásra vonatkozó információk központjaként használhatnák.

II. 1 Leltárak

A leltárok információt szolgáltathatnak térképek, listák, regionális elemzések, ökológiai és kulturális erőforrások leírása formájában. Nem kell azonban bonyolultnak lenniük ahhoz, hogy hasznosak legyenek. Egy inventár céljai változhatnak, tehát a célok meghatározása segíti a módszerek azonosítását és a felmérés mélységének eldöntését.

1) Egy inventár céljai tartalmazhatják:

- az erőforrások meghatározását (ökológiai, kulturális és tradicionális);
- ezen erőforrások meghatározását földrajzi és társadalmi-gazdasági összefüggésben;
- a vizes területek ismert használati módjainak azonosítását;
- a kutatás (jobb ismeretalap), kezelés és védelem prioritásainak meghatározását;
- a jelenlegi és potenciális problémák meghatározását;
- a jövőbeni tervezés és monitorozás eszközének biztosítását.

A vizes terület inventár nem egy végleges dokumentumnak, hanem inkább egy állandó folyamatnak kell tekinteni. Hosszútávú elkötelezettséget jelenthet információ gyűjtésére

és felfrissítésére. A nyilvántartások különböző tudományágakból – mint az ökológia, limnológia, hidrológia, társadalomtudományok, agronómia, vadgazdálkodás, halászat – és politikusoktól is kaphatnak információkat.

- 2) Az inventárok lehetséges alkalmazásai magukba foglalhatják a következőket:
- alapinformációk a földhasználati és kezelési tervezéshez;
  - alap a jövőben végzendő monitoringhoz;
  - információk a hatásvizsgálatokhoz;
  - adathozzáférés regionális, nemzeti vagy helyi felmérések publikálása révén, mint amilyeneket Afrikában, Ázsiában, Dél- és Közép-Amerika, Óceániában hajtottak végre;
  - számszerű adatok biztosítása jövőbeli kezelési alkalmazások számára;
  - eszköz az eltűnő vagy fenyegetett vizes terület típusok felismerésére;
  - a vizes terület típusok/méretek és azok társadalmi-kulturális használata és szükségletei közötti kapcsolatok felvázolására, amely segítséget nyújt az osztályozások egységes megközelítéseinek kifejlesztésében; és
  - a prioritást élvező intézkedések meghatározására a kutatás, politika vagy a kezelés területén.

II. 2 Monitorozás

A monitorozás az ökológiai karakterváltozás mérésének folyamata egy vizes területen egy bizonyos idő alatt.

- 1) A következő pontokat kell figyelembe venni minden monitorozó tevékenység során:
- az objektív információ szolgáltatásának szükségességét;
  - vizes területen történő minden tevékenység figyelemmel kísérésének szükségességét;
  - adott projektekből vagy tevékenységek révén szerzett ismereteket, de azon ismereteket is, amelyekre hasonló vizes területeken zajló tevékenységek révén tesznek szert.

A monitorozást az intenzitás különböző szintjein lehet végrehajtani, attól függően, hogy milyen finanszírozás és/vagy technológia áll rendelkezésre. Meg kell jegyezni, hogy a monitoring nem mindig kíván bonyolult technológiát vagy jelentős befektetést.

- 2) A következő megközelítéseket lehet alkalmazni:
- A vizes területen vagy a vízgyűjtő használatában bekövetkező változásokat távérzékeléssel vagy helyszíni megfigyelésekkel lehet monitorozni;
  - Az ökológiai jelleget és produktivitást a hozzáférhető információk vagy kvantitatív mintavételi technikák használatával lehet monitorozni;
  - A társadalmi értékek vagy használatok változását részt vevő megfigyeléssel lehet monitorozni.

II. 3 Kutatás

Kutatásnak nevezhető bármi, ami szélesíti az alapvető ismereteket. Figyelmet érdemlő különleges területeknek számít a vizes területek értékeinek azonosítása és számszerűsítése, a vizes területek használatának fenntarthatósága a táj működése és módosulása. A Szerződő Feleknek pozitív lépéseket kell tenniük a vizes területek értékei, funkciói és használata vonatkozásában felhalmozódott ismeretek elsajátítása, és mikor ez lehetséges, másokkal való megosztása érdekében.

- 1) A prioritást élvező kutatási tevékenységek tartalmazhatják:
- A világszerte ismert kifejezések szótárának kidolgozását;
  - Eszközök kifejlesztését, melyek a táj- vagy vízgyűjtőmegközelítést hangsúlyozzák a kezelésben;
  - Technikák kifejlesztését, melyek monitorozzák az ökológiai változásokat és előrejelzik a vizes területek jellemzőinek fejlődését a jelen használati módok nyomásának függvényében;
  - A vizes terület funkcióira és értékeire, különösen a vizes területek társadalmi-gazdasági értékeire vonatkozó ismeretanyag bővítését, abból a célból, hogy megismerjék a helyi lakosság hagyományos kezelési technikáit, valamint szükségleteit;
  - A vizes területek mikroorganizmusainak, növényeinek és állatainak tudományos osztályozására vonatkozó ismeretek bővítését, valamint a tudományos célú mintapéldányok elhelyezését múzeumokban vagy más megfelelő intézményekben;
  - Módszerek kifejlesztését a fenntartható gyakorlat értékelésére;
  - Adatok szolgáltatását, amelyek révén alternatív/bölcs használatra alapozott technológiák fejleszthetők;
  - Technikák fejlesztését a vizes területek helyreállítására.
- 2) A fent említett kutatási kérdések a szükségletek jelzését képviselik. A gyakorlatban az várható, hogy a megválaszolásra váró specifikus kutatási kérdések száma emelkedni fog a természeti erőforrásokkal foglalkozó programokban tapasztalható

haladás eredményeképpen. A kutatási prioritásokat a kezelés szükségleteire kell alapozni.

II. 4 Képzés

1) Figyelmet kell szentelni a képzés négy oldalára:

- A képzési szükségletek meghatározására
- A régiók, országok és területek különböző szükségleteire

A szakértelem nem mindig állhat rendelkezésre és a bölcs használat néhány kulcsfontosságú aspektusára nem terjedhetnek ki a meglévő programok. Ezeket a kulcsfontosságú részeket prioritásként kell kezelnie a jövőben tervezett képzési programoknak. Emiatt a képzési programok kialakításának első lépéseként a képzési szükségleteket felmérő elemzést kell elvégezni.

- A célközönségre

Az oktatási és a társadalmi tudatosságra irányuló programok, illetve a szakmai képzés között hatalmas különbség van. Általánosságban elmondható, hogy míg a széles közvélemény és a magasabb rangú politikusok figyelmét fel kell hívni a vizes területi ökoszisztémák ökológiai, kulturális, társadalmi és gazdasági értékeire, a képzési programokat az azoknak kell nyújtani, akik közvetlenül érintettek a vizes területek kezelésének igazgatásában és gyakorlásában. A képzési gyakorlatoknak azon legkorszerűbb módszerekre kell koncentrálniuk, melyek a bölcs használat megvalósítását szolgálják. Ezen gyakorlatokat a joghatóságok és más végrehajtó tisztviselők számára is meg kell szervezni.

- A tárgyra

A képzésnek fel kell ruháznia a vizes területek kezelőit és tisztviselőit a vizes területek bölcs használatára vonatkozó elmélet kialakításához, megvédéséhez és végrehajtásához szükséges szakmai tudással.

2) A vizes területekkel foglalkozó szakemberek számára három, széles értelemben vett képzési típus tűnik különösen alkalmasnak:

- Az integrált kezeléssel foglalkozó tanfolyamok
- A képzésnek arra kell törekednie, hogy a különböző területek szakértőit összehozva, a vizes területek kezelésével és tervezésével kapcsolatosan közös felfogást és megközelítést alakítson ki;
- A vizes területek kezelési technikáival foglalkozó tanfolyamok
- A képzésnek arra kell törekednie, hogy a résztvevőket felruházza a felmérés, a tervezés, a monitoring, a környezeti hatásvizsgálat és a helyreállítás legkorszerűbb és leghatékonyabb technikáival;
- A területi személyzet számára tartandó tanfolyamok

Az öröknek és területkezelőknek a bölcs használat elméletének nagyon alapvető megértésével kell rendelkezni és képesek kell, hogy legyenek a mindennapos helyzetekkel való megbírkózásra, mint a törvények betartatása és a környezeti tudatosság;

Minden képzési program fontos, hosszútávú célja kell legyen a képzési kézikönyvek és más forrásanyagok kidolgozása.

3) Képzési módszerek és erőforrások

Minden bölcs használattal foglalkozó projekt alkotórésze kell legyen a képzési tevékenység és a megfelelő tudás átadása. Ezen tevékenységeknek a lehető legkatalitikusabbnak kell lenniük és arra kell törekedniük, hogy regionális szinten potenciális oktatókat képezzenek, akik később továbbadhatják tudásukat alacsonyabb szinteknek, és együttműködhetnek kormányzati, nem-kormányzati szervezetekkel, felhasználva helyi erőforrásokat és intézményeket, amikor erre lehetőség nyílik.

II. 5 Oktatás és társadalmi tudatosság

Az oktatás és a társadalmi tudatosság (OTT) alapvetően különbözik attól a képzéstől, amire a szakmai személyzetnek van szüksége ahhoz, hogy a vizes területeket bölcsen tudja kezelni. Az oktatás az egyének megváltoztatásának mélyebb és hosszabb távú folyamata, és a hosszabb távú készségeiknek és értékeiknek kifejlesztését jelenti; a tudatosság az egyén ismeretszintje, amely gyakran további érdeklődést előz meg, illetve ezt ösztönzi és további tanuláshoz és cselekvéshez vezet.

A vizes területek értékeit még nem közvetítették hatékonyan a széles közvélemény felé OTT programokon keresztül. A legtöbb ember nem tudja, hogy melyek a vizes területek, és ha igen, akkor személtérakóknak hajlamosak tekinteni őket, melyek nem serkentik azt a társadalmi támogatást, amit a trópusi erdők teremtettek. Az OTT javítása a vizes területekkel kapcsolatosan alapvető fontosságú a bölcs használat megvalósítása érdekében. A következő tevékenységekre van szükség:

- a célcsoport meghatározása

A tudatossági programokat a kezelési hatóságok, földtulajdonosok, önkormányzati tisztviselők, és azon közösségek számára kell tervezni, amelyeknek létfenntartása a vizes területektől függ, valamint a nagyközönség számára.

- piackutatás

Ennek kell meghatároznia a vizes területek értékeivel kapcsolatos tudatosság növelésére szolgáló legmegfelelőbb technikákat a világ különböző régióiban.

- OTT kampányok

Az OTT csak egy alulról felfelé haladást kitűző megközelítésben lesz képes működni. Sokat lehet azonban elérni globális és nemzeti szinten koordinált kampányok révén, amelyek lehetővé tennék az anyagiak és a szakértelem megosztását, és ösztönöznék a vizes területekre irányuló globális figyelem felkeltését.

III. Egyes vizes területeken végrehajtandó intézkedések

III. 1 Ökológiai aspektusok

A vizes területek kezelésének egy integrált folyamatnak kell lennie, amely figyelembe veszi az idő és térbeli kritériumokat. Magába kell foglalja a hosszú távú, fenntartható célokat. Figyelembe kell vennie a vízgyűjtő megközelítést is. Integrált folyamat lévén, magába kell foglalnia azon különböző használatokat és tevékenységeket, amelyek összhangban vannak a fenntarthatósággal.

Ezen kezelésnek magába kell foglalnia az interdiszciplináris megközelítést is, amely tükrözi az emberi törekvések széles körét, támaszkodva többek között a biológia, közgazdaságtan, politika és társadalomtudományok elveire. Számos esetben globális problémákra is reagálnia kell, különösen ha ezek közös fajokra, közös vízrendszerekre és a globális változás kérdésére vonatkoznak.

III. 2 Emberi tevékenységek

Ahhoz, hogy a vizes területeken megvalósítsák a bölcs használatot, szükség van egy egyensúly elérésére, amely biztosítja a vizes területek minden típusának a fenntartását olyan tevékenységeken keresztül, melyek a szigorú védelemtől egészen az aktív beavatkozásig terjedhetnek, ideértve a helyreállítást is.

A bölcs használaton alapuló tevékenységek természetükben változhatnak, kiterjedve a csekély erőforrás-kihasználástól, vagy nulla kihasználástól az aktív erőforrás-kiaknázásig, amennyiben ez fenntartható módon valósul meg. Be kell azonban látni, hogy nagyon kevés olyan vizes terület van, amelyet a helyi lakosság valamilyen módon nem hasznosít.

A vizes területek kezelését a helyi sajátosságos körülményekhez kell alakítani, érzékenynek kell lennie a helyi kultúrák felé és tisztelnie kell a hagyományos használati módokat. A kezelés így nem egy egyetemes koncepció, amelyet szélesen lehet alkalmazni, hanem azt adaptálni kell, hogy megfeleljen a helyi feltételeknek.

III. 3 Integrált kezelés-tervezés

A vizes területek kezelését egy speciális területet vagy régiót lefedő kezelési tervek kidolgozásán keresztül lehet végrehajtani. A kushiro-i konferencia „C” munkacsoportja áttekintette a „Ramsari területek és más vizes területek kezelésének tervezésével foglalkozó irányelvek” tervezetét, amelyet később a plenáris ülés elfogadott (lásd a 5.7 Határozat mellékletét).

Ezen irányelvek hangsúlyozzák, hogy a kezelés tervezése nem csupán a vizes területi védett területekre vonatkozik, hanem minden vizes területre, valamint azt is kiemelik, hogy ez a folyamat állandó elemzés és felülvizsgálat tárgya. A kezelési terveket ezért rugalmas és dinamikus dokumentumoknak kell tekinteni.

1) Általában a kezelési terv egy négy részből álló egység:

- Leírás (ez nyújtja a tényszerű alapot, amely figyelembevételével a kezelési döntéseket hozhatják, s ez felülvizsgálható a terület mélyebb ismeretének fényében);
- A területek múltbéli módosulásainak és a lehetséges veszélyeknek leírása;
- Értékelés és célok (a leírásból meg lehet határozni a kezelés céljait, mind a hosszútávú célokat, mind a rövidtávú, azonnali operatív célokat);
- Intézkedési terv (az elvégzendő munka meghatározása a célok megvalósítása érdekében; A megfontolásra javasolt tevékenységek magukba foglalják: a területek kezelését, a fajok kezelését, a használatot, a belépés lehetőségét, az oktatást, a bemutatást és a kommunikációt, valamint a kutatást).

A monitoring a tervezési folyamat szerves részét képezi. A tervet évente vagy hosszabb időszakonként felül kell vizsgálni, ami a leírás, a célok és az intézkedési terv módosításához vezethet.

- 2) A kezelési folyamat végrehajtására egy kezelési hatóságot kell kinevezni; Ez különösen fontos lehet nagy vizes területek esetében, ahol a tervezésnek megannyi érdeket, használatot és nyomást kell figyelembe vennie. Törekedni kell a kormányzati és nem-kormányzati szervezetekkel, valamint a helyi lakossággal való együttműködésre, valamint ezek részvételére.
- 3) Ahol helyénvaló, a kezelési terveknek magukba kell foglalniuk mind a hagyományos, mind a korszerű technológiákat. A tervnek vissza tükröznie kell a rendszer általános teherbíró képességét. A végrehajtásnak optimalizálnia kell a meglévő erőforrások fenntartható használatát.

A vizes területek kezelését be kell foglalni az átfogó nemzeti politikákba, ahogy ezt a montreux-i irányelvek jelezték. Ezeknek a politikáknak a lehető legjobb technikai információkat kell visszatükrözniük. A specifikus technikai információhoz a Ramsari Irodán és társszervezetein keresztül lehet hozzájutni.

III. 4 Technikai kérdések

A világ számos régiójában a bölcs használat nem jelent új koncepciót. Az emberek évezredek óta építenek civilizációkat a vizes területek köré, és kifejlesztették a hasznosítás technológiáit.

Ezen technológiák közül számos fenntarthatónak minősíthető, s ezért ezeket sürgősen azonosítani, tanulmányozni és támogatni kell. Azon esetekben amikor e technológiák nem fenntarthatóak, finomítani és módosítani kell őket fenntarthatóságuk optimalizálása érdekében.

13. Függelék

Irányelvek a Ramsari területek kezeléséhez

(az 5.7 Határozat függeléke)

Bevezetés

i) Általánosan

A vizes területek dinamikus területek, melyek nyíltak a természetes és emberi behatásokra. Hogy a biológiai sokféleségük és termékenységük fennmaradjon, valamint lehetővé váljon értékes forrásaik felhasználása az emberiség számára, szükséges egy mindenre kiterjedő megegyezés az összes tulajdonossal, érdekelt felekkel. A kezelési tervezési folyamat keretet biztosít erre az általános megállapodásra.

Amikor kezelési tervezésbe kezdünk, amely általánosan a vizes területekre vonatkozik, nem kizárólag a természetvédelmi területekre a következő tényezőket kell figyelembe vennünk:

- A kezelési tervezés egy gondolkodásmódot jelent, mely észlelést, értékelést és tervezést foglal magában. Ezt a folyamatot folyamatosan át kell tekinteni és módosítani kell. Ezáltal a kezelési terveket rugalmas, dinamikus dokumentumnak kell tekinteni.
- Ki kell hangsúlyozni, hogy az alábbiakban vázolt folyamat nagyon egyszerű. Három alapvető tevékenységet foglal magába: leírást, feladatok meghatározását, és a szükséges akciók megtételét. A kidolgozás folyamata sohasem lehet mentség a szükséges tevékenységek nem megtételére vagy a késlekedésre. Nagyon praktikus egy rövid cselekvési terv kidolgozása a döntéshozók számára, az alapvető döntések és támogatás minél gyorsabb megszerzése érdekében.
- A tervek áttekintése azt eredményezi, hogy a terület leírását módosítani kell, és a feladatokat (különösen a gyakorlati feladatokat) meg kell változtatni. Ezt illusztrálja a diagram a függelék végén.
- A kezelési tervnek inkább gyakorlatinak kell lennie, mintsem hivatalosnak, bár ez fontos a kezelési terv elfogadásakor és a támogatás megszerzésekor.
- Illetékes hatóságot kell választani, mely végrehajtja a kezelési tervezést, ez különösen nagy terület esetében lehet jelentős, ahol az összes használatot, érdekeltségeket egyeztetni kell.

Bár az egyedi variációk megtalálhatók az egyes területek esetében, ez az irányelvcsomag világszerte használható. Fontos kiemelni, hogy az irányelvek még messze vannak a kezelési tervtől, mely egy részletesen kidolgozott anyag. A Ramsari Iroda szívesen fogad bármilyen észrevételt a szerződő országoktól az irányelvekkel kapcsolatban tekintettel egy készülő részletes kézikönyvre, mely kiegészítené az irányelveket.

ii) Formátum

A terv szerkezetének, ahogy az irányelvek kitérnek rá, előszóból, és három nagy fejezetből kell felépülnie:

1. Leírás
2. Értékelés és feladatok (mit kell tenni?)
3. Cselekvési terv – előírások (hogyan kell ezt tenni?)

iii) Előanyag és jóváhagyás

A területen dolgozók készítik el a kezelési terv mind a három fejezetét. Forrásokat, bibliográfiai hivatkozásokat és az egyedi részek szerzőségét mindig fel kell tüntetni. A döntéshozók általában az első két fejezetet tekintik át a tervet kidolgozókkal mielőtt elfogadják és jóváhagyják a harmadik fejezetet.

Előszó

Az előszó egy áttekintő, vizes területek stratégiáját, politikáját megfogalmazó állítás, mely nagy vonalakban meghatározza a nemzetfölötti, nemzeti vagy helyi hatóságok vagy egyéb szervezetek (nem kormányzati szervezetek vagy a privát szféra) szándékát, stratégiáját. Az előszónak tartalmaznia kell a három általános ramsari kötelezettséget is: az ökológiai jelleg fenntartása a listán szereplő területeknél, bölcs hasznosítás valamennyi vizes terület esetében, valamint természetvédelmi területek létrehozása vizes területeken attól függetlenül, hogy azok rajta vannak-e a listán vagy sem.

1. rész: Leírás

Ez alapvető része a kezelési tervnek, melyben valamennyi használható információt felhasználnak és meghatározzák a leírás hiányosságait. Ahol szükséges, a leírás hiányosságait pótolni kell, és a leírást időről időre fel kell frissíteni. Ez alapként szolgál majd a monitoring folyamatnak, amivel kimutathatóak a később bekövetkezett változások. A ramsari adatlap címsora megadja leírás szerkezetét, bár a legtöbb esetben ennél több adatra van szükség. Ha a kezelési tervet publikálják, a ritka faj adatoknak titkosnak kell maradniuk.

2. Rész – Értékelés és feladatok – Mit kell tennünk?

2.1. Értékelés

Az értékelés a terület alapvető jellegzetességeinek felmérését jelenti, melyet a megelőző leírásban részleteztünk. (Nem szabad ezt a részt összekeverni a potenciális ramsari területek nemzetközi jelentőségét meghatározó kritériumaival.) Az értékelés a következő sorrendben történhet (melyek prioritási rend nélkül szerepelnek és területenként változhat a jelentőségük) és egyedileg valamint egészsként használhatóak.

- A terület mérete és elhelyezkedése az ökológiai egységben: a legjobb, ha tervezéskor a területet, mint ökológiai egységet kezeljük, leginkább teljes

vízgyűjtőként. Kisebb terület esetén figyelembe kell venni azokat a tényezőket is, melyek a terület határain túlról érkeznek.

- **Biológiai sokféleség:** mely a vizes terület típusával és sok esetben a méretével összefüggésben van. Azok a területek, ahol a biológiai sokféleség magas fokú, ott általában a területet is nagyra értékelik, de bizonyos vizes terület típusok, mint pl. a tőzeglápok természetes állapotukban is alacsony biológiai diverzitással rendelkeznek.
- **Természetesség:** az értékelés legfontosabb része természetvédelmi szempontból annak ellenére, hogy a bolygatott vagy mesterséges területeknek is lehet értéke, természetvédelmi szempontból.
- **Ritkaság:** a természetvédelmi területeket gyakran ritka fajok, közösségek, felszínformák vagy tájképi jellegzetességek jelenléte alapján jelölik ki. A ritkaság fokát és a ritkaság okait kell itt figyelembe venni.
- **Törékenység:** lehet természetes (tűz, szárazság, viharok, árvíz) vagy ember által gerjesztett tényező eredménye. Mindkét eshetőséget meg kell vizsgálni.
- **Tipikusság:** figyelembe kell venni a ritka különlegességek mellett azokat a jellemzőket is, melyek tipikusak bizonyos területekre, az adott régióban jellemzőek,
- **Feljegyzett történelem:** beleértve archeológiai és paleo-botanikai adatokat, értékeket, melyek a múlt földhasználatának, kezelésének megértését segítik, (természetvédelmi vagy emberi használat célból), melyek egyúttal a jövő akcióit is segítik.
- **Lehetőség a fejlődésre:** magas értékű területeknek általában kevés lehetőségük van a fejlődésre. Az értékeléssel ki kell deríteni, hogy vajon a gyenge minőségű terület potenciális értékeit igazolja-e rendelkezésre álló források elégtelensége.
- **Esztétikai, kulturális és vallásos értékek:** tájképi értékeket is magukba foglalnak kulturális és vallási jelentőséggel.
- **Társadalmi és gazdasági értékek:** ide tartoznak az üledék és erózió kontrol, a vízminőség fenntartása és a szennyeződés csökkentése, talaj és felszíni vízutánpótlás, lehetőség biztosítás halászati, legeltetési, erdészeti és mezőgazdasági célból, éghajlatstabilizáló szerep.
- **Oktatás és a közvélemény figyelemfelkeltése:** lehetőség környezeti nevelésre diákoknak, döntéshozóknak és az általános közvéleménynek.
- **Üdülés:** fontos kihangsúlyozni, hogy a rekreációs tevékenység és a természetvédelmi feladatok összeegyeztethetők.
- **Kutatás:** fontos kifejleszteni alapot a kezelésekkal kapcsolatos döntések meghozása érdekében, de a terület törékenységet és sebezhetőségét kutató-

sokkal szemben figyelembe kell venni.

2.2. Hosszútávú kezelési feladatok

Ezek általában áttekintő szándéknyilatkozatok, melyek az értékelési folyamatból erednek, melynél más hatásokat nem veszünk figyelembe. Általánosan kell megfogalmazni, de lehet részletező is. Az bevezetőben említett általános stratégiára utalnak általában.

2.3. A hosszútávú kezelési feladatok megvalósítására ható tényezők

Ha a hosszútávú kezelési feladatokat egyszer eldöntötték, az összes felmerülő, végrehajtásukat befolyásoló vagy gátló tényezőket meg kell határozni. Ezek a tényező a következő kategóriákba sorolhatóak:

2.3.1. Belső, természetes tényezők: a vegetáció természetes szukcessziója, csapadék által okozott vízszint-ingadozás,

2.3.2. Belső, ember által okozott tényezők: a vizes terület területén kívül bekövetkezett hatások

2.3.3. Külső természetes tényezők: a vizes terület határain kívül bekövetkező hatások, mint például az éghajlatváltozás, tengeráramlásokban vagy a tengervíz szintben bekövetkező változások,

2.3.4. Külső, ember által előidézett tényezők: a vízutánpótlás megváltoztatása (elterelések, stb.), a felső szakaszon bekövetkező erózió által erősödő üledék-képződés, szennyezés,

2.3.5. A szabályokból vagy a hagyományokból felmerülő tényezők: hivatalos, vagy tradíciókból eredő jogok és kötelezettségek, melyekkel a területkezelőnek szembe kell néznie. Hivatalos kötelezettségek mind nemzeti, nemzetközi vagy éppen helyi szintről eredhetnek, a helyi és országos (nemzeti) törvényekkel, melyek valószínűleg a legfontosabbak valamint a helyi rendezés tervek. Tradicionális jogok lehetnek a legeltetés, halászat, vadászat, fakitermelés (és hulladékgyűjtés) és vallási szokások.

2.3.6. Fizikai jellemzők: fizikai tényezők, mint például a megközelíthetatlenség, melyek befolyásolhatják a hosszú távú feladatok megvalósítását.

2.3.7. Rendelkezésre álló források: pénzügyi tervezés és a meglévő háttér anyagi és munkaerő tekintetben.

2.3.8. A hosszútávú feladatok megvalósítását befolyásoló tényezők összefoglalója: a fenti tényezők összegzése, melyek logikusan vezetnek a gyakorlati feladatok meghatározásához.

2.4 A gyakorlati feladatok meghatározása

A kezelési terv ezen szakasza a 2.3-as pont alatt kifejtett tényezőket tekinti át, melyek a hosszútávú feladatok elérését befolyásolják, és ezáltal a gyakorlati (vagy megvalósítható) feladatok megfogalmazhatók. Ezek jelentősen különböznek a

hosszútávú feladatoktól, de azok megvalósítását célozzák.

Az elfogadható változás határa: ez a kifejezés hasznos eszköz lehet a kezelés során, mellyel meghatározhatóak és kijelölhetőek határok, amiken belül a változásokat el lehet viselni. Alkalmazható hosszútávú feladatok esetén is. (Példa lehet a vizes területeken a minimális és maximális vízszint, a vegetációkiterjedés minimuma és maximuma). Ha ezeket a határokat meghaladják a bekövetkező változások, akkor azonnali helyreállító akciót kell kezdeményezni. Az elfogadható változás határának figyelembe kell vennie a fenntartható természetes források termelődését, hogy a termelési arányokat vagy haltermelést meg lehessen határozni. A monitorozás alapvető jelentőségű ebben a folyamatban.

3. rész Akcióterv és Előírások – Hogyan hajtsuk végre?

3.1. Munkaterv

A gyakorlati feladatok tovább vezetnek az éves munkatervhez. Összetett és nagy kiterjedésű területeken szükséges létrehozni egy átfogó tervet, a természetes erőforrások és a biológiai sokféleség együttes kezelésére, ahol az érdekelt felek és a területet használók is együttműködnek. Ebben az átfogó tervben zónabeosztást célszerű kialakítani a terület bizonyos részein, ahol a különféle tevékenységeket szabályozzák, és minden egyes zónának saját kezelési terve van.

3.1.1. Kezelési lehetőségeket a következő kategóriákba oszthatjuk (prioritás nélkül):

- **Területkezelés:** hidrológiai és tájképi aspektusokat is ideértve. Lehetőségek: nem beavatkozni (mely a monitorozást azért magába foglalja), csekély mértékű beavatkozás, aktív kezelés.
- **Faj kezelés:** Lehetőségek: nem-beavatkozás, ellenőrzés vagy csökkentés (kiírtani), elősegítés vagy növelés, visszatelepítés, betelepítés (a lehető legnagyobb elővigyázatosság mellett).
- **Használat:** Lehetőségek: nem használni, tradicionális használat, bölcs használatot figyelembe vevő használat.
- **Megközelítés:** Lehetőségek: teljes lezárás, korlátozott bejutás, részlegesen szabad megközelítés, szabad megközelítés.
- **Oktatás, interpretáció, és kommunikáció:** Lehetőségek: teljes hiány, alacsony fokú publicitás, aktív publicitás, speciális programok (akciók döntéshozók irányába).
- **Kutatás:** Lehetőségek: nincs felszerelés, specializált felszerelés, szabályozott felszerelés, nyílt felszerelés.

3.2. Projectek

A gyakorlati feladatok megvalósításához szükséges általános „előírások” tovább vannak tagolva pontosan meghatározott egyedi tevékenységekre, projektekre. Minden projektnek megfelelő információt, vagy irodalmi hivatkozást kell biztosítani azoknak a személyeknek, akik felelősek a projekt végrehajtásáért. Így a személyi állományról, a kezdés és kivitelezés időpontjáról, és a pénzügyi tervezetről.

Minden projektnek meg kell határoznia a prioritásokat és hogy az éves aktivitást. A projektnek három nagy fejezetre kell tagolódnia:

3.2.1. Meglévő adatok: tovább csoportosíthatóak archív, fizikai, botanikai, zoológiai és emberi tevékenységhez kötődőkre. A meglévő adatok alapvető fontosságúak a monitoring rendszer kiépítésében.

3.2.2. Kezelés: további csoportjai: területkezelés, fajkezelés, a helyi lakosság „kezelése”, infrastrukturális kezelés,

3.2.3. Adminisztráció: minden project egy fejezetének kell tartalmaznia végrehajtással kapcsolatos ügyintézés.

3.3. Munkaprogram

Összefoglalva a projektleírások jelentik az alapot a munkaprogramok előkészítése számára. Ide tartoznak az éves munkaprogramok, munkaprogram a végrehajtó személyi állománynak, és pénzügyi program.

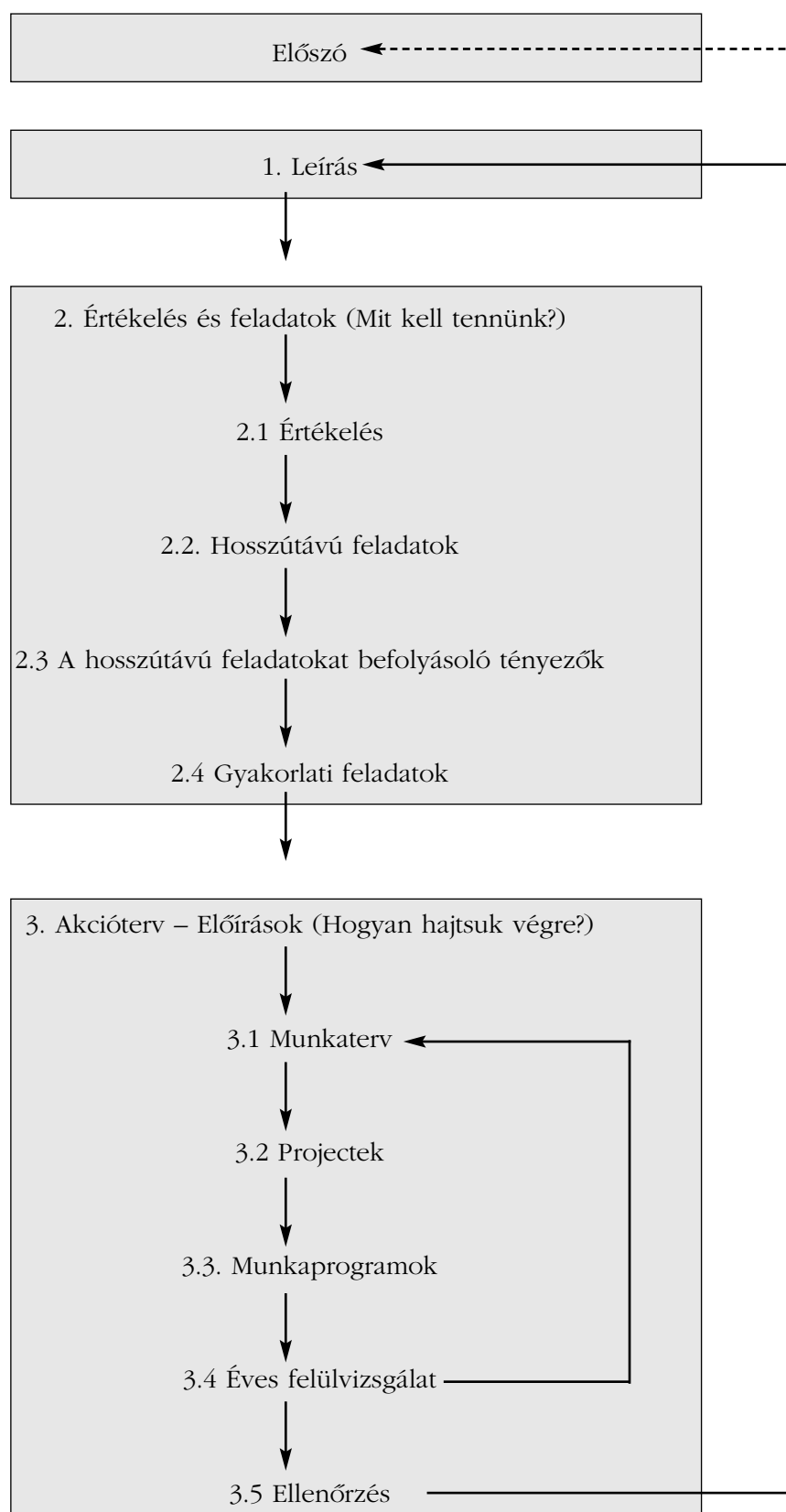
3.4. és 3.5. Felülvizsgálat

A projektek fejezetbeosztásával azonos módon történik a felülvizsgálat is, tekintetbe véve azt, hogy hogyan valósult meg és melyek a monitorozás és vizsgálatok eredményei. Ezek alapot jelentenek a rövid időszakot átfogó, általában éves vagy annál hosszabb, nagy ellenőrzéseknek. A rövid távú felülvizsgálat célja kideríteni, hogy vajon a területet a hosszútávú feladatok igényeivel összhangban kezelik-e. Nagyobb ellenőrzéseket abból a célból kell végezni, hogy a gyakorlati feladatokat végrehajtsák-e, és még mindig annyira fontosak-e azok. A nagy ellenőrzések közötti időszak sok tényezőtől függ, főként a terület dinamikája és sebezhetősége a fontos e tekintetben. Ez nagyon ritkán kevesebb, mint egy év, de 10 évnél sem lehet hosszabb.

Kezelési terv – szerkezeti váz

A következő diagram a kezelési tervezés szerkezeti vázát mutatja be, és érzékelteti, hogy a felülvizsgálat integráns és alapvető része a folyamatnak.

A kezelési tervezés folyamatának szerkezete

14. Függelék

Ramsari Kis Összegű Alap a vizes területek megőrzéséért és bölcs használatukért

Működési irányelvek az 1997–1999 közötti időszakra

1. Bevezetés

A Ramsari Kis Összegű Alapot az egyezmény Szerződő Feleinek 4. Konferenciáján hozták létre (1990 június, Montreux, Svájc) „Vizesterület védelmi alap” néven, hogy a fejlődő országokat támogató mechanizmust hozzanak létre az egyezmény végrehajtása érdekében a vizes területek védelméért és bölcs hasznosításukért. A szerződő felek 6., Ausztráliában megtartott konferenciája (Brisbane, 1996 március) VI.6. határozata elfogadta az alap jelenlegi nevét, és döntést hozott, miszerint az alap rendelkezésre áll valamennyi ország számára, melyek az OECD Fejlesztési Tanácsadó testülete (Development Assistance Committee) által létrehozott Támogatandó országok Jegyzékén (List of Aid Recipients) szerepelnek.

2. A támogatás formái a Ramsari Kis Összegű Alap által

A) A stratégiai terv 1997–2002 végrehajtása

A Ramsari Kis Összegű Alap nyitott minden támogatható szerződő állam felé a stratégiai terv végrehajtásához való hozzájárulás érdekében, mely prioritást élvez, különösen az alábbi területeken:

1. **Gyakorlati feladat 2.1.:** Nemzeti vagy afeletti (pl. Európai Unió) jogszabályok, intézmények és a gyakorlat áttekintése minden szerződő országban, és szükség esetén módosításuk a bölcs hasznosítás elérése érdekében.
2. **Gyakorlati feladat 2.2.:** A vizes területek megőrzésének és bölcs hasznosításuk beépítése nemzeti, helyi vagy regionális tervezési folyamatokba valamint a földhasználat, talajvíz kezeléssel, folyó/vízgyűjtő szintű vagy partvidéki zónával kapcsolatos és minden egyéb környezeti tervezéssel kapcsolatos döntéshozatalba.
3. **Gyakorlati feladat 2.4.:** A vizes területek értékeinek, funkcióinak értékelése környezeti tervezési okokból.
4. **Gyakorlati feladat 2.5.:** Környezeti hatásvizsgálatok készítése vizes területeken, különösen azokon a területeken, ahol a tervezett fejlesztések valamilyen formában érintik a területet, főként ramsari vizes területeken, ahol valószínűsíthető, hogy a technikai fejlesztések, szennyezés vagy egyéb emberi hatás miatt megváltozik az ökológiai jelleg. (3.2 cikkelye az egyezménynek)
5. **Gyakorlati feladat 2.6.:** Vizes területek meghatározása, melyek rekonstrukcióra szorulnak, az ehhez szükséges lépések megtétele.

6. **Gyakorlati feladat 2.7.:** A helyi lakosság aktív részvétele (főként ott élő lakosság és különösen a nők körében) a vizes területek megőrzésében.
7. **Gyakorlati feladat 2.8.:** A privát szféra bevonása a vizes területek védelmébe és bölcs hasznosításukba.
8. **Gyakorlati feladat 3.2.:** Nemzeti oktatási és közvéleménytájékoztató programok kidolgozása vizes területekkel kapcsolatban minél szélesebb körben (kulcsfontosságú döntéshozókra, vizes területeken élőkre, és a nagyközönségre kiterjedően).
9. **Gyakorlati feladat 4.1.:** Intézmények kapacitásának fejlesztése főként a fejlődő országok esetében a vizes területek védelme és bölcs hasznosításuk érdekében.
10. **Gyakorlati feladat 4.2.:** A vizes területek védelmében és bölcs hasznosításukban érdekelt személyek, intézmények továbbképzési igényeinek felmérése, főként a fejlődő országok esetében és ellenőrző akciók végrehajtása.
11. **Gyakorlati feladat 5.1.:** Ramsari területek ökológiai jellegének fenntartása.
12. **Gyakorlati feladat 5.2.:** Kezelési tervek kidolgozása és végrehajtása valamennyi ramsari területre, melyek megfelelnek a „ramsari kezelési tervek irányelveinek” kiemelve a helyi közösségek és egyéb érdekelt bevonását a tervezésébe.
13. **Gyakorlati feladat 5.3.:** A nemzetközi jelentőségű vizes területekről folyamatos felmérések készítése, információ szolgáltatása az elfogadott forma alapján.
14. **Gyakorlati feladat 6.2.:** A nemzetközi jelentőségű vizes területek jegyzékén szereplő területek méretének növelése, különösen azon vizes terület típusoknál, amelyek globálisan vagy helyi szinten nem megfelelően képviseltek.
15. **Gyakorlati feladat 7.1.:** Nemzetközi és vagy regionális szükségletek meghatározása közös vizes területek, vízgyűjtők esetében, közös megközelítés kidolgozása és végrehajtása.

A maximális megpályázható összeg 40.000 svájci frank pályázonként.

B) Válságtámogatás

A támogatásban részesíthető országok (lásd bevezető) válságtámogatásra igényelhetnek pénzt a nemzetközi jelentőségű vizes területeiken, a technikai fejlődés, szennyezés, egyéb emberi tevékenység vagy természetes folyamatok (szárazság, viharok) hatására bekövetkező károk vagy veszély mérséklésére. Ez a támogatási forma egy, a terület megőrzését célzó válságterv kialakítása után lehetséges, összege nem haladhatja meg a 40 000 svájci frankot.

C) Előkészítő támogatás

Kivételes esetben a Ramsari Kis Összegű Alap támogatást nyújthat azoknak az országoknak, melyek még nem tagjai az egyezménynek, de szándéknyilatkozatot

tettek a csatlakozásra, hogy a csatlakozáskor megkövetelt feltételeket (a nemzetközi jelentőségű vizes területek jegyzékére terület jelöléskor az előkészítő – meghatározás, határkijelölés, és a terület térképezése – munkák elvégzése) végre tudják hajtani. A maximális összeg 25.000 svájci frank.

3. A projektek benyújtása és elfogadásuk

- A) Minden évben a Ramsari Iroda október 31. előtt diplomáciai jegyzékben értesíti az érintett országokat, hogy készítsenek pályázatokat a Ramsari Kis Összegű Alaphoz, melynek a Ramsari Irodához való elküldési határideje a következő év március 31. Az Iroda által erre a célra használt pályázati űrlapján kell a projektet elkészíteni, és minden ország nemzeti ramsari hatósága által jóvá kell hagyatni.
- B) A Ramsari Iroda technikai és végrehajthatósági vizsgálat alá vonja valamennyi beérkezett pályázatot a Pénzügyi Albizottság pontrendszere alapján, a Tudományos és Technikai Tanácsadó Testület segítségével. Ebben a folyamatban az Iroda kikéri a TTTT megfelelő tagjainak vagy helyetteseinek véleményét, esetleg az Állandó Bizottság regionális képviselőjének (vagy helyettesének) véleményét. Ahol szükséges, az Iroda nem kormányzati szervezetek tanácsait is kikéri (Birdlife International, Wetlands International, IUCN, WWF International).
- C) Az Iroda ajánlásait mellékeli a támogatásra nézve és továbbítja a Pénzügyi Albizottsághoz, mely továbbküldi végső döntésre az Állandó Bizottság elé.
- D) Válságtámogatási kérelmet az év bármely időszakában be lehet nyújtani. Amint a Ramsari Iroda elvégezte a megvalósíthatósági és technikai vizsgálatot, a főtitkár kikéri a regionális képviselőket, vagy helyetteseiket, a megfelelő TTTT tag vagy helyettese, valamint Pénzügyi Albizottság elnökének véleményét, és meghozza a döntését maximum három hónappal a projekt kézhezvétele után.

4. Megállapodás a Ramsari Kis Összegű Alap támogatásában részesülő képvisellel

- A) A Ramsari Iroda és a támogatott ország ramsari hatósága vagy a ramsari hatóság által kijelölt képviselő között szerződést kell kötni, melyben meghatározzák:
  - i) az adományozott pénzösszeg célját és nagyságát és
  - ii) a támogatott fél kötelezettségeit, valamint
  - iii) hogy minden felszerelést, eszközt, melyet az Alaptól kapott támogatásból származik, a Ramsari Egyezmény emblémájával és nevével kell ellátni.
- B) Minden támogatott képviselő köteles beszámolót készíteni a Ramsari Kis Összegű Alap által elért eredményekről – egy évvel az első részletfizetést követően belső beszámolót – majd a projekt befejezését követő hat hónapon belül zárójelentést.
- C) Az Iroda, egyetértésben a támogatott ország nemzeti ramsari hatóságával, meglátogathatja a projekt területet és/vagy a projektet végrehajtó képviselőt, irodát,

valamint kijelölheti egy partnerét vagy munkapartnerét, hogy az Iroda nevében ezt megtegye, abból a célból, hogy első kézből felbecsüljék a támogatott projekt végrehajtását, vagy az abból származó eredményeket.

5. Támogatáskeresés és pénzügyek kezelése

- A) Az Alapot a Ramsari Iroda kezeli, az Állandó Bizottság Pénzügyi Albizottságának felügyeletével, az egyezmény pénzügyi kezelése szabályzatának megfelelően.
- B) Az Alap a Szerződő Felek 6. Konferenciáján meghatározott pénzeszközt tartalmazza, önkéntes adományokat, ide értve a banki kamatokat is. A Ramsari Iroda a Szerződő Felek, különösen a regionális képviselők és helyetteseik az Állandó Bizottságban, az NGO partnerek által támogatva aktívan keresi a lehetséges támogatókat. Végül a Ramsari Iroda kormányzati, kormányközi és nem kormányzati támogatókat, alapítványokat és a privát szektort is megkeresi.
- C) Adminisztratív költségként 10%-ot felszámít minden projektnek a Ramsari Iroda.

15. Függelék

Irányelvek a Ramsari logo (embléma) használatára *(1999. január 1-től az egyezmény új emblémát használ, mely használatára is vonatkoznak az alábbiak)*

A ramsari jelkép – a szárnyaló madár kék és zöld csíkokkal, melyek az eget, a vizet és növényeket jelenítik meg – minden hivatalos ramsari dokumentumon, publikációkon és szóróanyagokon használatos, melyet a Ramsari Iroda ad ki. A jelképet nemzetközileg jegyzi a World Intellectual Property Organization szervezet.

A ramsari emblémát használhatják az egyezményt aláíró országok, partner szervezetek, és egyéb testületek az embléma használatát szabályzó irányelvek figyelembevételével:

Általános szabályok az embléma használatára

1. A három részből álló embléma egységes és semmilyen körülmények között nem használható egymástól elkülönítetten.
2. Minden egyes esetben az embléma részeit egymás mellett, a címlapon található arányban kell reprodukálni.
3. A színes reprodukáláshoz „Pantone” színt kell használni:

Pantone 280 U – a madár

Pantone 280 U – 30% – kék csík

Pantone 375 U – zöld csík

Az embléma színes másolatait ingyenesen be lehet szerezni az Iroda kommunikációs szolgálatától.

4. Monokróm formátumban is ki lehet adni az emblémát, ha a színes nyomtatás nem elérhető, vagy nem kivitelezhető, de csak fekete, szürke vagy Pantone 280 U kék színekben, egyéb színben való reprodukció külön kérésre engedélyezhető.

Monokróm embléma másolatokat ingyenesen be lehet szerezni az Iroda kommunikációs szolgálatától.

Alternatív megoldásként fekete és szürke monokróm változatot lehet előállítani színes embléma jó minőségű fénymásolásával vagy fényképezésével.

5. Minden, ramsari emblémát viselő terméknek környezetbarátnak kell lennie. Ez megköveteli minden ramsari emblémát használó számára, hogy biztosítva legyen, hogy a felhasznált anyagok és az előállítási folyamat etikus a környezetre és különösen a vizes területekre való hatásuk miatt.

A ramsari logo használata a szerződő országok által

6. Az egyezmény Irodája elősegíti, bátorítja a szerződő országokat, hogy használják a ramsari emblémát a vizes területek természetvédelme és bölcs hasznosításuk érdekében, valamint a vizes területekkel kapcsolatban általánosan. Ezért az Iroda felhatalmazza a szerződő országokat, hogy használják szabadon az emblémát az

általános szabályok figyelembevételével (1-5. pont).

Az egyezmény Irodája kéri a szerződő országokat, hogy számoljanak be a logo használatáról.

7. Helyi hatóságok, melyek a ramsari logot kívánják használni, először a nemzeti ramsari hatóság jóváhagyását kell, hogy kérjék.

A ramsari logo használatának feltételei partner szervezetek és egyéb testületek számára

8. A használat előtt írásos engedélyt kell kérni az egyezmény Irodájától.
9. Ahol a ramsari embléma a partner szervezet emblémájával együtt jelenik meg, a ramsari emblémának egyező nagyságban, hangsúllyal kell megjelennie.
10. Az egyezmény Irodája tanácsát, vagy előzetes engedélyét kell kérni minden egyes, ramsari logot viselő termék előállításához, valamint a szponzor cég nevét, emblémáját is engedélyeztetni kell.
11. Minden terméknek, amin a ramsari emblémát kívánják megjelentetni, a típusát, külalakját és anyagát jóvá kell hagyatni az egyezmény Ramsari Irodájával.
12. Ha bármilyen, ramsari emblémát viselő terméket eladnak vagy terjesztenek, címkét vagy rövid írást kell mellékelni az anyagokhoz, vagy az árusító helyen ki kell függeszteni, mely a Ramsari Egyezmény rövid leírását és céljait tartalmazza.
13. Ha egy cég szponzorál egy kiadványt a ramsari logoval együtt, és a cég fel van hatalmazva arra, hogy a nevét és emblémáját is megjelentesse a kiadványon, akkor a 14. pont feltételeit kell alkalmazni (lásd később).

A szponzor cég feltüntetheti nevét és emblémáját és egy rövid szöveget, amiben közli, hogy ez a hozzájárulása a vizes területek megőrzéséhez, vagy külön, rövid írásban foglalhatja ezt össze, csatolva a kiadványhoz.

14. Ahol szponzor cég neve, emblémája megjelenik egy kiadványon, a cég emblémájának egyező – vagy inkább kisebb – hangsúllyal kell szerepelnie, mint a ramsari emblémának. Továbbá, a figyelemmel kell lenni, hogy a szponzor cég nevét és emblémáját diszkrét formában reprodukálják, nehogy konfliktusba kerüljön a ramsari emblémával.
15. A kiadványok kereskedelmi árát, ugyanúgy, mint a bevétel bizonyos százalékát be kell jelenteni (adni) a Ramsari Irodának, egyezményi célok érdekében. Ezeket egyeztetni kell az Irodával a piacra kerülést megelőzően vagy – előzetes engedélykérés esetén – még a kiadási folyamat kezdete előtt.
Partner szervezetek, vagy egyéb testületek ramsari logo használatakor választhatják a kiadásból származó profit teljes egészének vagy részeinek befizetését a vizes terület védelmi alapba, vagy más vizes terület védelmi projekt támogatására. A Ramsari Iroda intézi ezeket az ügyeket az adományozó szervezettel való megállapodás szerint.
16. A ramsari logo ingyenes használatát engedélyezik a fenti pontok elfogadásával.

Kiadja a Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatala
H-1121 Budapest, Költő u. 21. tel.: (06)1/395-7458
Megjelent 500 példányban
Nyomdai kivitelezés: Winter Fair Kft., Szeged
honlap: www.winterfair.deltav.hu
villámposta: winterfa@deltav.hu
ISBN 96 03 9593 2